

**Піхота наступає. Події та
досвід. Спогади про участь у
боях 1914-1918 роках у
Франції, Румунії та Італії**

Представлені в книжці спогади майбутнього фельдмаршала Німеччини Ервіна Роммеля про його участь у боях на фронтах Першої світової війни — це не просто мемуари, а справжній посібник для молодшого офіцера, який командує піхотним взводом або піхотною ротою. Це — війна очима зовсім молодшої людини, безумовно талановитої, хороброї, щасливої, але й не позбавленої честолюбних амбіцій, яка прагне слави і величі.

Е. Роммель, який пройшов усю війну — від першого до останнього дня, знаходив можливість у непростих фронтових умовах робити записи про участь у кровопролитних боях 1914-1918 рр. у Франції, Румунії та Італії; щоденник його ліг в основу професійних лекцій, прочитаних — ним же — у військовій академії десять років потому. Поєднання записів щоденникового характеру і лекційного курсу зрештою дали чудову книгу про військову доблесть і людські страждання, подвиги і зраду, славу і безчестя.

Книга Е. Роммеля, що вперше вийшла в 1937 р. і перекладена багатьма мовами світу, українською мовою видається вперше.

спогади
про участь
у боях 1914–1918 рр.
у Франції, Румунії
та Італії

**ЕРВІН
РОММЕЛЬ**
ПІХОТА
НАСТУПАЄ

ПОДІЇ ТА ДОСВІД

Видавництво
«К Н Т»
Київ – 2024

Erwin Rommel

INFANTERIE GREIFT AN:
ERLEBNISSE UND ERFAHNUNGEN

Ромель Ервін

Р 69 Піхота наступає. Події та досвід. Спогади про участь у боях 1914-1918 роках у Франції, Румунії та Італії / Ервін Роммель. — Київ: Вид. «КНТ», 2024. — 476 с.

ISBN 978-611-01-3011-0

Представлені в книжці спогади майбутнього фельдмаршала Німеччини Ервіна Роммеля про його участь у боях на фронтах Першої світової війни — це не просто мемуари, а справжній посібник для молодшого офіцера, який командує піхотним взводом або піхотною ротою. Це — війна очима зовсім молодшої людини, безумовно талановитої, хороброї, щасливої, але й не позбавленої честолюбних амбіцій, яка прагне слави і величчя.

Е. Роммель, який пройшов усю війну — від першого до останнього дня, знаходив можливість у непростих фронтних умовах робити записи про участь у кровопролитних боях 1914-1918 рр. у Франції, Румунії та Італії; щоденник його ліг в основу професійних лекцій, прочитаних — ним же — у військовій академії десять років потому. Поеднання записів щоденникового характеру і лекційного курсу зрештою дали чудову книгу про військову доблесть і людські страждання, подвиги і зраду, славу і безчестя.

Книга Е. Роммеля, що вперше вийшла в 1937 р. і перекладена багатьма мовами світу, українською мовою видається вперше.

ISBN 978-611-01-3011-0

© Видавництво «КНТ», 2024.

Роммель наступає

«Де Роммель, там – наступ!»

У цій фразі – весь Ервін Роммель, генерал, який став легендою ще за життя. Про його бойові подвиги в роки Другої світової війни сказано і написано вже чимало, і немає необхідності дуже докладно на цьому зупинятися ¹.

Інша справа – його участь у Першій світовій війні. Тут, крім загальних фраз і назв відомих військових кампаній, у яких Е. Роммель брав участь, до теперішнього часу відомо вкрай мало. І ми надаємо самому герою заповнити цю прогалину. Але про це трохи нижче...

Згадуючи ж біографію Е. Роммеля, ми будемо короткі...

Ервін Ойген Йоганнес Роммель (таке повне ім'я нашого героя) народився 15 листопада 1891 р. у містечку Гейденгайм, земля Баден-Вюртемберг.

¹ Кох Л. Лис пустелі. Генерал – фельдмаршал Ервін Роммель. Карвер М. Битва під Ель-Аламейном. Поразка танкової армії Роммеля в Північній Африці. М.: Центрполіграф, 2003; Мітчем С.У. Найбільша перемога Роммеля: М.: АСТ, 2003; Ірвінг Д. Ервін Роммель. Ганнібал двадцятого століття. М.: «Видавець Бистров», 2006; Ремі М. Ф. Міф Роммеля. Легенда Африканського корпусу. АСТ-Харвест, 2008; та ін.

Його батько був простим шкільним учителем, а мати – дочкою колишнього президента уряду Вюртемберга фон Луца. У Ервіна було два брати: Карл і Герхард. Карл (пройшовши Першу світову війну льотчиком) згодом став успішним стоматологом, а Герхард – оперним співаком. Крім того, у нього була сестра, Гелен, у майбутньому – вчителька мистецтв і директорка вальдорфської школи в Штутгарті.

Дитинство Ервіна було дуже неспокійним, усе – через його невгамовну натуру. Він постійно ставив перед собою важкі завдання і досягав успіху. У дитинстві він мріяв стати авіаційним інженером, проте батько – типовий німець – заперечив йому: «У повітрі опори немає», і поставив його перед вибором між професією вчителя та військовою службою, обіцяючи підтримку зі свого боку. Військова служба видавалася Роммелю кращою, і він вибрав її. У липні 1910 року він почав службу фанен-юнкером (кандидат в офіцери) у 124-му (6-му Вюртемберзькому) піхотному полку.

Через три місяці служби Е. Роммель отримав звання капрала, а ще через шість – сержанта. У березні 1911 року його направили до офіцерської військової школи в Данцигу. Про роки навчання Роммель згадувати не любив: заняття у військовій школі викликали в нього справжню нудьгу. Зубріння і муштра на плацу виводили його часом із себе. Але й кидати розпочате на половині шляху було не в характері Ервіна Роммеля. Закінчивши Данцизьку військову школу, у січні 1912 року він отримав звання лейтенанта.

У 1912 році Роммель закохався в молоду двадцятирічну Люсі Молен. Він серйозно думав про одруження, але не мав такої можливості. На початку XX століття німецький офіцер при одруженні мав внести заставу в 10000 марок (така була

традиція). Ця сума набагато перевищувала фінансові можливості Ервіна Роммеля. Потрібно було або відкласти весілля на невизначений термін, або просити про допомогу батьків.

Коли його батько дізнався про цей зв'язок, то негайно зажадав від сина перервати всі стосунки з дівчиною. Але Ервін Роммель уперше не послухався батька. У грудні 1913 року Роммель-старший помер. Одружитися з Люсі Ервін зміг тільки 1916-го, коли йому – вже герою війни – вдалося вирватися в короткострокову відпустку.

Першу світову війну Роммель пройшов «від дзвоника до дзвоника», був поранений, отримав Залізні хрести другого (вересень 1914 року) і першого (березень 1915-го) класів і 7 інших орденів (зокрема орден Pour le Merite за відмінності на італійському фронті – дуже рідкісну на той час нагороду, яку отримували, зазвичай, офіцери вищої ланки, до числа яких Роммель на той час ще не належав). У жовтні 1917-го його висвітили в капітани.

Після закінчення світової війни продовжив службу в рейхсвері. Спочатку служив у штабі армійського корпусу. Командував 32-ю ротою внутрішньої безпеки, ротою піхотного полку, розквартированого в Штутгарті, батальйоном, служив інструктором у Дрезденській піхотній школі, потім викладав у Потсдамській військовій академії. Отримав звання полковника. З 1938 року – начальник Терезіанської військової академії.

Роммель не був членом нацистської партії і ніколи не служив у штурмовиках або СС. Нічого не розуміючи в нацистській ідеї, він став одним із її символічних героїв. У чому причина? Він, як і більшість офіцерів німецької армії, які пройшли Першу світову війну, чудово воювали і не шкодували віддати своє життя за Вітчизну і кайзера, вважав себе обдуре-

ним політиками (що уклали «ганебний» Версальський мир), зневаженим суспільством (яке вбачало у війні основну причину всіх соціальних негараздів). І коли на початку 1930-х років до влади рушив політик, який закликав відновити німецьку імперію, військову звитягу і прусський дух, ветерани Першої світової війни вхопилися за націонал-соціалістів і були готові знову віддати всі сили й увесь талант відроджуваної Німеччини. І Ервін Роммель був серед них.

Розчарування в німецькому фюрері прийшло пізніше, тоді, коли замість парадних маніфестацій столицями світу прийшли звістки про перманентні невдачі, про сотні тисяч загиблих, про небажання А.Гітлера прислухатися до голосу своїх воєначальників. А поки що... за кілька днів до початку Другої світової війни, 25 серпня 1939 року Ервіна Роммеля призначили комендантом штаб-квартири фюрера (посада почесна, але не приносяча ні лаврів, ні нових кар'єрних вершин). 5 лютого 1940-го, у званні генерал-майора отримує під командування 7-му танкову дивізію, задіяну в боях із Францією. 27 травня 1940-го нагороджений Лицарським хрестом, а також повторно Залізним хрестом 2-го і 1-го ступеня.

З 14 лютого 1941 року відкривається нова сторінка його кар'єри: генерал-лейтенант Е. Роммель командує Африканським корпусом, перед яким ставилося завдання: відкинути британські війська з займаних на півночі Лівії рубежів до Єгипту (щоб поліпшити становище італійських військ у Північній Африці, фактично розгромлених британцями). Уже в другій половині лютого 1941 року підрозділи Африканського корпусу, висадившись у Тріполі, здійснюють широкомасштабний наступ. Менш ніж за два тижні Роммель перехоплює ініціативу у свої руки, Африканський корпус кинувся вглиб Єгипту. 20 березня 1941 року Е. Роммель нагороджується Дубовим

листям до Лицарського хреста і отримує командування над танковою групою «Африка». Але «танкова група» – лише на папері, це скоріше розрізнені частини і підрозділи, що тримаються виключно на авторитеті свого командира. А для нього головне одне: «Атакувати!, атакувати! і ще раз атакувати!». І не давати противнику схаменутися! Але для цього необхідне постійне поповнення лав наступаючих, і живою силою, і технікою, і боєприпасами, і паливно-мастильними матеріалами. А німецьке верховне командування, скуте бойовими діями на Східному фронті, не може дозволити підтримувати Е. Роммеля поповненнями і технікою. Навпаки, воно забирає в нього «зайву» бронетехніку, яку перекидає під Москву. Роммель не впадає у відчай, а продовжує наступати, поки це дозволяють йому його власні ресурси. До кінця 1941-го, коли наступальні можливості німецьких військ усе ж таки були вичерпані, британським військам вдалося закріпитися на заході Лівії і почати звідси свій контрнаступ. Виснаженим у нескінченних боях у винятково непростих умовах пустелі військам Е. Роммеля довелося відійти на вихідні позиції, до кордонів Триполітанії. Але Роммелю вдалося уникнути оточення своїх частин, він зберіг і більшу частину бойової техніки.

Саме тоді, наприкінці 1941-го, за ним міцно закріпилося прізвисько «Лис пустелі». І не випадково – він зробив усе що міг, благополучно обійшовши розставлені противником «капкани».

20 січня 1942 року Гітлер нагороджує Роммеля Мечами до Лицарського хреста з Дубовим листям, за десять днів він уже генерал-полковник, з 21 лютого – командувач танкової армії «Африка».

Найяскравіший момент його командування німецькими частинами в Північній Африці припав на червень 1942 року, коли Е. Роммель командував битвою за найбільш укріплену фортецю противника – Тобрук. Вважалося, що взяти його неможливо. Німецький командувач Ервін Роммель думав інакше.

Вранці 20 червня німецькі пікірувальні бомбардувальники Ju-87 скинули бомби на мінні поля, що захищають підходи до фортеці; сапери розчистили прохід, і десятки німецьких танків кинулися вперед, прямо на оборонні лінії. Бій тривав весь день. Вночі та вранці 21 червня останні осередки опору у віддалених районах міста були придушені. Тобрук упав...

Не давши противнику схаменутися, Роммель розпочав новий наступ проти переважаючих сил противника, що отримав назву «Аїда». На початку липня 1942 року німецькі танки стояли вже біля Ель-Аламейна, лише за сто кілометрів від Александрії і дельти Нілу.

Противник (англійські та американські війська) був повністю деморалізований. Він не очікував, що Роммель завдаватиме один удар за іншим, не даючи спуску ні ворогові, ні своїм власним солдатам: «Тільки вперед».

22 червня 1942 року Роммелю присвоєно звання генерал-фельдмаршала, він розробляє плани нових наступів, прагнучи переконати Берлін, що ще один натиск, і противник буде повністю розгромлений.

Але в ставці Верховного командування Вермахту думали інакше, всі резерви йшли в іншому напрямку, де знову, як і роком раніше, вирішувалася доля всієї війни.

Через гостру нестачу палива і відсутність підкріплень у живій силі та техніці частини і підрозділи Е. Роммеля змушені були зупинитися і перейти до оборони.

До кінця жовтня 1942 року в Північній Африці встановилася хитка рівновага: німецько-італійські сили не мали змоги наступати, а англійці – бажання, вони накопичували сили завдяки свіжим частинам і підрозділам, і бойовій техніці, що прибувала зі США.

Становище погіршилося й тим, що Роммеля «скосила» гостра форма амебної дизентерії, і він був змушений вилетіти до Німеччини для лікування.

Коли противник почав свій наступ, фельдмаршал терміново, не закінчивши лікування, повернувся в Африку. Але він запізнився: битва при Ель-Аламейні була програна німецькими військами. Протягом наступних двох тижнів танкова армія «Африка» відкочувалася назад, до Тунісу, залишаючи супротивникові один за одним ті рубежі, що були відвойовані влітку 1942-го.

8 листопада 1942 року американські війська висадилися в Марокко та Алжирі, що означало – італо-німецькі сили потрапили в оточення.

Ервін Роммель шукав вихід. Він зміг провести ще один наступ на переважаючі сили американців у районі Кассерінського перевалу і завдати їм серйозної шкоди (за що його нагородили діамантами до Лицарського хреста з Дубовим листям і Мечами), але це не принесло відчутного стратегічного успіху. Битва за Північну Африку була програна Німеччиною.

9 березня 1943 року фельдмаршала Е. Роммеля відкликали з Африки і призначили командувачем групи армій «В», розташованої в Північній Італії. Там, в Італії, він дізнався, що блоковані в Тунісі з суходолу і моря німецькі та італійські війська капітулювали.

У січні 1944 року Е. Роммель отримав нове призначення – командував групою армій у Північній Франції. Він намагався створити тут нездоланий для противника «Атлантичний вал». Однак через розбіжності з командувачем усім військовим угрупованням у Франції – фельдмаршалом Рундшtedтом – єдиного плану оборони не було вироблено, що й призвело до неоперативності та неузгодженості дій частин і підрозділів Вермахту під час висадки англо-американських військ у Нормандії 6 червня 1944 року.

Роммелю, щоправда, недовго довелося командувати бойовими діями у Франції, він був важко поранений 17 липня, коли його автомобіль був обстріляний літаком противника.

Перебуваючи на лікуванні, Роммель дізнався про невдалий замах на А. Гітлера, що стався 20 липня 1944 року. Фельдмаршал знав багатьох офіцерів, які брали участь у змові, а вони – його погляди на долю Німеччини.

Один зі змовників назвав на допитах ім'я Е. Роммеля. З огляду на видатні заслуги генерал-фельдмаршала, йому було надано вибір між трибуналом (і беззаперечним смертним вироком) і самогубством. 14 жовтня 1944 року Роммель наклав на себе руки, прийнявши ціаністий калій, доставлений йому двома вищими офіцерами СС.

За наказом Гітлера, Е. Роммель, як «національний герой Третього рейху», був похований з усіма військовими почестями. 18 жовтня 1944-го – день його похорону – було оголошено днем національної жалоби. Цей день був ретельно спланованим інсценуванням. Жодна деталь не була випадковою, режисуру взяли на себе офіцери вищого командування сухопутних сил, які спеціально прибули: «Усе було обумовлено до дрібниць».

Труну, вкриту військовим стягом, помістили в залі міської ратуші, її торець був прикрашений прапором зі свастикою. Маршальський жезл і шпага лежали на труні, поруч на спеціальній подушці – численні нагороди Ервіна Роммеля. Шість кавалерів ордена Лицарського хреста зайняли своє місце в траурній почесній варті. Перед ратушею зібрався багатотисячний натовп, люди застигли в мовчанні. Ніщо не вказувало на те, що Е. Роммель став жертвою нацистського режиму.

У березні 1945-го вдова Роммеля отримала лист від довіреного Гітлера щодо оформлення німецьких військових кладовищ. Їй було запропоновано проекти надгробних пам'ятників: лев, що вмирає, лев, що реве, або лев, що грізно стоїть. Люсі Роммель, подякувавши, відмовилася. Могилу її чоловіка прикрасила скромна кам'яна плита.

Роммелю було всього 52 роки...

Як вважали його сучасники, Ервін Йоганн Ойген Роммель безумовно був видатним полководцем з унікальними методами командування. Е. Роммель виявився одним із небагатьох вищих німецьких офіцерів, не причетним до жодного воєнного злочину. Він був дуже шанований своїми супротивниками і вважався «останнім із лицарів». Під час боїв Е. Роммель, наприклад, часто урізав норму води для своїх солдатів, щоб полонені завжди були забезпечені нею. Роммель був талановитий, мав виняткову особисту мужність (переніс шість поранень), його вміння, незважаючи на найсприятливішу ситуацію із силами, йти в бій і перемагати, стало легендою. Його дії вирізнялися відвагою, розумом і безстрашністю, хоча й поєднувалися з певною часткою нерозсудливості (без якої перемога на полі бою неможлива)...

Його особисті папери були зібрані воєдино його дружиною Люсі під назвою «Папери Роммеля» і вперше опубліковані в 1950 році. Вони дають прекрасне уявлення про участь Е. Роммеля у Другій світовій війні. А за життя самого Ервіна Роммеля світ побачила одна (тільки одна!) його книга – «Піхота наступає». У книзі представлений його досвід, отриманий на фронтах Першої світової війни (а він воював і у Франції, і в Італії, і в Румунії). Стиль книжки визначити важко: тут і щоденникові записи, і оперативно-тактична інформація, що надходила від передових частин, і документи, що характеризують рівень командування як частинами і підрозділами німецької армії, так і супротивника, і ті матеріали, які Е. Роммель використовував як посібник під час читання лекцій у військово-навчальних закладах у 1930-х роках, і спогади очевидців.

Уже тоді, під час Першої світової війни, в Е. Роммелі було щось таке, що вирізняло його з-поміж інших. Його підлеглий згадував: «...Він був людиною тонкої статури, майже школяр, натхнений священним завзяттям, рвучкий, завжди прагнучий діяти. Якимось дивним чином його настрої від самого початку охоплював увесь полк, спершу майже непомітно для більшості, а потім із наростаючою силою дедалі більше й більше, доки всі не надихалися його ініціативністю, його мужністю, звитягою та яскравими подвигами»².

Уже тоді, під час Першої світової війни, Ервін Роммель навчився використовувати тактику швидкості та неочікуваних атак, заставляв супротивника зненацька, доводив до меж людських можливостей своїх підлеглих, усіма силами домагаючись перемоги в бою.

Уже тоді, під час Першої світової війни, він діяв, керуючись коротким правилом: «Тільки вперед!»

Свої дії на фронтах Першої світової він ретельно фіксував, спершу – в пам'яті, потім – на папері, прекрасно розуміючи, що ця війна – не остання в його житті.

«Піхота наступає» була вперше опублікована в Німеччині 1937 року і зіграла велику роль у кар'єрі Ервіна Роммеля. До 1944 року (року його смерті) її перевидавали щонайменше 18 разів (накладом понад п'ять мільйонів примірників), переклали іншими мовами (зокрема англійською, фінською, японською), але жодного разу – українською. Книга ця стала класикою військової літератури.

Зміст

Роммель наступає.....	3
Вступ	14

Розділ I

Маневрена війна 1914 року в Бельгії та Північній Франції.....	16
--	-----------

Розділ II

Битви в Аргоннах у 1915 році.....	100
--	------------

Розділ III

Позиційна війна у Верхніх Вогезах 1916 року.....	142
Маневрена війна в Румунії в 1916-1917 роках	142

Розділ IV

Битви в Південних Карпатах. Серпень 1917 року.....	220
---	------------

Розділ V

Наступ. Битва під Тальяменто 1917 року	310
---	------------

Розділ VI

Переслідування через Тальяменто і Піаве 1917-1918 років.....	409
---	------------

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Ервін РОММЕЛЬ

ПІХОТА НАСТУПАЄ ПОДІЇ ТА ДОСВІД

Спогади про участь у боях 1914-1918 роках
у Франції, Румунії та Італії

Підписано до друку 22.12.2023 р. Формат 60х84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 29,75. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

Як перемогти на полі бою. 25 ключових тактик усіх часів. 3 28 планами ведення бою

Підготовка тактичних груп (відділення, взвод). Альбом схем та методичних матеріалів

Мистецтво війни

Фортифікаційне обладнання місць виконання завдань підрозділами (за досвідом російсько-Української війни 2022 року)

Військові операції: оперативне мистецтво та військові дисципліни

Принципи ведення війни

Перейти до галузі права
Військове право

Перейти на сайт →